

Hoofdstuk 1: Mozes

1. Inleiding

Mozes is het type professor dat met gemak meerdere leerstoelen tegelijk zou kunnen bekleden. Hij was opgegroeid aan het hof van de Farao en door de beste leraars onderwezen in al de wijsheden, waaronder wiskunde, aardrijkskunde, geneeskunde, sterrenkunde, oorlogskunde, bestuurskunde, de rechtsgeleerdheid en scheepvaartkunde. Deze kennis heeft de Heere willen gebruiken toen Mozes veertig jaar lang met het volk van Israël door de woestijn trok. Zo werd 'aardse kennis', het 'goud uit Egypte', gebruikt voor de dienst van de Heere. In dit hoofdstuk geven we een impressie (niet meer dan dat) van de persoon van Mozes. Daarna gaan we naar zijn onderwijs en doen dan een 'dieptebooring' door de enige psalm die van de hand van Mozes is te bestuderen.

2. Praktisch onderwijs uit zijn leven

Uit het water getogen

Uit het water getogen ... Dat betekent de naam 'Mozes' die de dochter van farao aan het joodse jongetje gaf dat zij tot haar grote verrassing uit het biezen kistje haalde. De jongen had gelovige ouders: Amram en Jochebed. Zij leefden in de periode dat het volk van Israël, dat al lange tijd woonde in het Egyptische land, door de 'nieuwe' farao ('die Jozef niet had gekend') werd onderdrukt. De 'nieuwe' farao wilde

het volk uitroeien en daarom moesten alle jongens worden gedood. Ze moesten in de als god vereerde rivier de Nijl worden geworpen. Mozes ook ... Maar moeder Jochebed verborg haar lieveling – die uitmuntend schoon was, aldus Stefanus in zijn bekende rede – aanvankelijk en legde hem daarna te vondeling aan de oever van de rivier. Ze mocht dat doen ‘door het geloof’. Lukas schrijft er eeuwen later over: ‘Door het geloof werd Mozes, toen hij geboren was, drie maanden lang van zijn ouders verborgen, overmits zij zagen dat het kindeke schoon was; en zij vreesden het gebod des konings niet.’

Aan het hof

We lezen over de latere Salomo in het boek Koningen: ‘En de wijsheid van Salomo was groter dan de wijsheid van al die van het oosten, en dan alle wijsheid der Egyptenaars’ (1 Koningen 4:30). Zo wijs waren blijkbaar de Egyptenaren. En dat weten we ook uit buiten-Bijbelse bronnen. Het is in Gods voorzienigheid dat Mozes wordt onderwezen in deze Egyptische wetenschappen. Uit de mond van Stefanus tekenen we op: ‘En Mozes werd onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaars, en was machtig in woorden en in werken.’ Zo werd hij een groot jurist, een bekwaam strateeg, een scherp debater, een uitmuntende bestuurder.

Een keus

We zouden zeggen: Mozes gaat daar nooit meer weg. Als de geadopteerde zoon van de dochter van farao kan hij zich als ‘kroonprins’ geen betere toekomst wensen. Toch wel ... Er is een betere toekomst. Een beter lot is Mozes bereid. Als

hij in de kracht van zijn leven is (veertig jaar) komt in zijn hart de wens zijn volk te bezoeken. Hij ziet vervolgens hoe een van zijn broeders wordt mishandeld en hij wil die persoon beschermen. Opnieuw luisteren we naar de rede van Stefanus: ‘En ziende een die onrecht leed, beschermde hij hem en wreekte degene die overlast geschiedde, en versloeg de Egyptenaar.’ Mozes wil dus het onrecht dat hij ziet, wreken en zijn broeder beschermen. Maar nog méér dan dat. Want Stefanus vervolgt: ‘En hij meende dat zijn broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan’ (Handelingen 7:25).

Door het geloof ...

De schrijver van de Hebreeënbrief plaatst het optreden van Mozes in het teken van diens geloof. Hij mocht dit alles doen ‘door het geloof’. Hoor maar: ‘Door het geloof heeft Mozes, nu groot geworden zijnde, geweigerd een zoon van Farao’s dochter genaamd te worden; verkiezende liever met het volk Gods kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben; achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte; want hij zag op de vergelding des loons. Door het geloof heeft hij Egypte verlaten, niet vrezende de toorn des konings; want hij hield zich vast, als ziende de Onzienlijke’ (Hebreeën 11:23-27). De beslissing van Mozes is dus geen opwelling, maar hij doet dit ‘door het geloof’. Ofwel door en op ‘de vaste grond der dingen die men hoopt, en een bewijs der zaken die men niet ziet’ (Hebreeën 11:1). Mozes gelooft dat dit leven, deze wereld en al haar begeerlijkheid voorbij gaan. Mozes ziet dat uiteindelijk het zondige leven

dat hem omringt aan het hof van farao een keer zal worden 'uitbetaald'. Want het loon op de zonde is de dood. Hij gelooft dat niet de Nijl of het stierkalf, maar de God van het volk van Israël, de God van zijn vaderen, de enige Schepper van hemel en aarde is. En dat deze God eenmaal rekenschap zal vragen. Maar ook dat deze God dienenswaardig is. Dat het delen in de gunst van de Heere méér waard is dan al het goud en de tijdelijke genietingen van Egypte. Bij deze God en bij dat volk wil hij horen.

Verworpen door het volk

Maar Mozes moet leren dat zijn tijd niet Góds tijd is. Hij moet nog veertig jaar wachten ... Zijn volk wil hem niet 'aanvaarden' als de van Godswege gezonden verlosser. We luisteren weer naar Stefanus: 'Deze Mozes, welke zij verloochend hadden, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter gesteld? deze, zeg ik, heeft God tot een overste en verlosser gezonden door de hand des Engels, Die hem verschenen was in het doornbos' (vers 35). En daarom moet Mozes vluchten, naar Midian. Ook dat is geheel in de voorzienigheid Gods ... Ofwel: Gods hand duwt Mozes naar Midian. Daar gaat hij wonen, als vreemdeling. Hij mag daar huwen met Zippora en ontvangt twee zonen. Hij 'mag' daar veertig jaar het beroep van herder beoefenen. Het staat heel eenvoudig, heel kort beschreven: 'En Mozes hoedde de kudde van zijn schoonvader Jethro, de priester in Midian; en hij leidde de kudde achter de woestijn en hij kwam aan de berg Gods, tot Horeb.' Gods raad zal bestaan. Deze voor Mozes nog onbegrepen weg heeft een doel, een bestemming. Want straks moet hij een herder van mensen worden. Eerst 'mag'

hij zich veertig jaar bekwamen in ‘zelfbeheersing’. Eerst ‘mag’ hij veertig jaar het woestijnleven ontdekken. Zo leert hij met de geheimen van de woestijn om te gaan, en leert hij de routes en de bronnen te vinden.

Mozes' zonen

In de tijd van de Bijbel kregen kinderen vaak niet zomaar een naam. Met de naam wilde men iets duidelijk maken, vooral Wie de Heere voor de ouders was en Wie Hij voor de kinderen wilde zijn. Zo werden deze namen ‘uit het geloof’ gegeven. Mozes heeft dat ook gedaan. Zijn eerste zoon heeft hij Gersom genoemd, ‘want hij zeide: Ik ben een vreemdeling geweest in een vreemd land’ en de naam van zijn tweede zoon was Eliëzer, ‘want, zeide hij, de God mijns vaders is tot mijn hulp geweest en heeft mij verlost van farao’s zwaard.’ Maar ook Mozes is een mensenkind. Hij verzuimt namelijk een van zijn zonen te besnijden. Terwijl de Heere dit gebod uitdrukkelijk had gegeven aan Abraham. Als Mozes na geropen te zijn door de Heere met zijn vrouw en zonen op weg is naar Egypte, komt de Heere ‘hem tegen’. ‘En het geschiedde op de weg, in de herberg, dat de HEERE hem tegenkwam en zocht hem te doden.’ We lezen zelfs dat de Heere hem naar het leven staat. Mozes begrijpt wat de oorzaak is: Het niet besneden zijn van zijn zoon. Hij is zelf te zwak om dat nog te doen en daarom beveelt hij Zippora de jongen te besnijden. Ze doet het, en zij werpt hem het stukje huid toe met de profetische woorden: ‘Voorwaar, gij zijt mij een bloedbruidegom’ (Exodus 4:25). Daarmee heeft deze moeder veel gezegd over Wie Christus zal zijn: de Bloedbruidegom. Daarmee zegt Zippora ook alles over jouw Doop.

De Doop is gekomen in de plaats van de besnijdenis. En die Doop wijst heen naar hetzelfde bloed, het bloed van de Heere Jezus Christus, dat reinigt van alle zonden. In de Doop is jou ook een persoonlijke toezegging gedaan, namelijk dat er een geopende Fontein is waar jij gewassen kunt worden van jouw zonden, van jouw onreinheid.

Gods tijd

Dan is het Gods tijd. Mozes wordt geroepen. De daartoe door de Heere gestelde tijd is vervuld ... Niet te laat, niet te vroeg ... Stefanus vervolgt: 'En als veertig jaren vervuld waren, verscheen hem de Engel des Heeren in de woestijn van de berg Sinaï in een vlamig vuur van het doornbos. Mozes nu dat ziende, verwonderde zich over het gezicht; en als hij derwaarts ging om dat te bezien, zo geschiedde een stem des Heeren tot hem.' Deze stem maakt hem bekend met de God van zijn vaderen. 'Ik ben de God uwer vaderen, de God Abrahams en de God Izaks en de God Jakobs.' Mozes moet de schoenen van zijn voeten doen en luistert bevend naar wat de Heere hem te zeggen heeft: Hij moet naar Egypte want de Heere gaat het volk verlossen.

We weten van het opzien van Mozes, van zijn tegenspreken. Veertig jaar geleden wilde hij wel en kon hij het wel. Maar nu is het zo anders. Hij is tachtig jaar en wil maar liever dat de Heere een ander stuurt. Het hoeft van hem niet meer. Maar zulke mensen kan de Heere nu juist gebruiken. Mensen die in zichzelf zo onbekwaam, zo onbruikbaar, zo krachteloos zijn. Want die leren het om van Hem afhankelijk te zijn. Die leren wat het is: 'als ik zwak ben, dan ben ik machtig.' En: 'Mijn genade is u genoeg; want Mijn kracht wordt

in zwakheid volbracht.’ Pas dan ga je ook leren te roemen in zwakheden ‘opdat de kracht van Christus in mij wone’.

Luisteren naar God

Mozes is zeer getrouw in het luisteren naar de Heere. Na zijn aanvankelijke protesteren om naar de farao te gaan, zien we bij hem enkel getrouwheid. Alles wat de Heere hem opdraagt voert hij uit. Het aankondigen van het oordeel aan de farao, het instellen van het Pascha, het ontvangen en doorgeven van de wet op Horeb, de bouw van de tabernakel, de inrichting ervan. Al de woorden Gods worden door Mozes opgevolgd, tot in detail. We zagen al dat er één uitzondering is geweest, het slaan op de rots in plaats van het spreken tegen de rots. Wat is Mozes ons hierin tot een voorbeeld, om te luisteren naar Gods Woord. De Heere belooft Zijn zegen aan hen die in Zijn wegen, in Zijn Woord, in Zijn inzetten en naar Zijn geboden willen wandelen.

Luisteren naar schoonvader: delegeren

Luisteren naar de Heere impliceert niet dat mensen ‘niets te zeggen hebben’. De Heere maakt ook gebruik van mensen die over ons gesteld zijn. Mensen met levenservaring, met levenswijsheid. Het meest nuttig zijn zij die ook kunnen spreken vanuit een relatie met de Heere. Mozes had een wijze schoonvader naar wie hij wilde luisteren. Als deze man, Jethro heet hij, Mozes en het volk opzoekt, ziet hij tot zijn verbazing dat Mozes ontzettend druk is met rechtspreken. Mensen komen voortdurend tot hem met uiteenlopende geschillen. Ze komen als een verkocht schaap een bepaald gebrek heeft, als iemand is lastiggevalen door de buurman, als

een gezin overlast veroorzaakt, als een man van zijn vrouw wil scheiden, enzovoorts. Van de vroege ochtend tot de late avond is Mozes hiermee bezig. Hij vertelt het zijn schoonvader: ‘Wanneer zij een zaak hebben, zo komt het tot mij, dat ik richte tussen de man en tussen zijn naaste; en dat ik hun bekendmake Gods instellingen en Zijn wetten.’ Jethro geeft een goed advies. Hij zegt tegen Mozes dat hij dat niet alleen moet doen, het is veel te zwaar voor hem. ‘Luister naar mij, Mozes’, zegt hij dan, ‘ik zal u raden en God zal met u zijn; wees gij voor het volk bij God en breng gij de zaken voor God; En verklaar hun de instellingen en de wetten, en maak hun bekend de weg waarin zij wandelen zullen, en het werk dat zij doen zullen.’ Mozes moet dus aan de Heere gaan vragen om ‘algemene regels’ en de toepassing ervan overlaten aan andere mannen. En dat gebeurt. Mozes zoekt ‘kloeke mannen, godvrezende, waarachtige mannen, de gierigheid hatende’ die in dit verband de kleinere geschillen moeten gaan beoordelen. Mozes zelf blijft alleen over de ingewikkelde zaken beslissen.

Ook hiervan kunnen we leren. Er zijn mensen die denken dat ze onmisbaar zijn. Zij willen het liefst alles zelf doen. Ze kunnen niet delegeren. Dat zijn geen goede bestuurders of leidinggevend. Een goed bestuurder of leidinggevende weet ook dingen uit handen te geven. Daarbij moet hij natuurlijk wel naar bekwame mensen uitzien, hen begeleiden, zo nodig controleren, stimuleren en bijstellen. Dat moeten we ook in de kerkelijke gemeente doen. Niet alles hoeft door ambtsdragers te worden gedaan. Er zijn taken (voorgaan in de diensten) die alleen door ambtsdragers mogen worden gedaan, maar er zijn ook heel veel dingen die prima en mo-

gelijk zelfs beter door anderen kunnen worden uitgevoerd. Zo hoeft een predikant bijvoorbeeld echt niet overal een opening en sluiting te verzorgen, zelf alle pastorale bezoeken af te leggen, voorzitter te zijn van commissie zus en commissie zo. Ook hierin moet onder ogen worden gezien dat de gemeente het lichaam van Christus is en dat er onderscheidelijke taken zijn. Dat mensen zo ook hun talenten die de Heere hun heeft gegeven mogen benutten. ‘En er is verscheidenheid der gaven, doch het is dezelfde Geest.’ Laten we in dit verband ‘nog even’ luisteren naar Paulus: ‘Maar nu zijn er wel vele leden, doch maar één lichaam. En het oog kan niet zeggen tot de hand: Ik heb u niet van node; of wederom het hoofd tot de voeten: Ik heb u niet van node. Ja veeleer, de leden die ons dunken de zwakste des lichaams te zijn, die zijn nodig.’

Geen eigen eer zoeken

Mozes is voor ons ook een voorbeeld als het gaat om het zoeken van eigen eer. Verschillende keren is hem – zelfs door zijn zus en broer – ten onrechte verweten dat hij zichzelf verheven heeft tot de belangrijkste man van het volk. Onder andere door Korach, Dathan en Abiram. De Heere straft deze mensen daarvoor en het kost hun hun leven. Mirjam verwijt het haar broer ook. Ze brengt het er ternauwernood levend van af. Mozes kan namelijk altijd heenwijzen naar zijn Opdrachtgever, zijn Zender. Hij heeft zichzelf niet aangewezen als leider. Dat heeft de Heere gedaan! Denk in dit verband aan de woorden die de Heere Jezus tegen de discipelen zegt aan de paasmaaltijd: ‘Gijlieden hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren.’ Mozes zoekt geen eigen eer.

Hij zoekt altijd de eer van de Heere en het welzijn van het volk.

Duidelijk komt dit wel tot uitdrukking in de geschiedenis van de zeventig mensen die zijn uitgezocht om te profeteren voor de tabernakel, een schaduw van het latere pinksterfeest. Als dan blijkt dat er twee personen, Eldad en Medad, om bepaalde reden niet gekomen zijn en dat zij op een andere plaats 'in het leger' profeteren, wordt dat bij Mozes gerapporteerd. Jozua vindt dan dat Mozes dit profeteren moet verbieden, want het is niet geheel conform het bevel van Mozes gegaan. Maar hierin kent hij te veel eer aan Mozes toe. Mozes antwoordt dan: 'Zijt gij voor mij ijverende? Och, of al het volk des HEEREN profeten waren, dat de HEERE Zijn Geest over hen gawe!' (Numeri 11:29) Daarvan kunnen wij ook veel leren. Niet voor eigen eer te strijden. Niet op je werk, niet op een studentenvereniging, niet op de jeugdvereniging, niet in de gemeente. Niet mijn bekering staat centraal en ten voorbeeld, niet mijn ideeën en visies zijn doorslaggevend ... Ook ambtsdragers moeten dat leren. Zo moet een predikant leren dat de Heere juist een gelezen preek kan gebruiken voor een dorstend mens in plaats van zijn 'gloedvol gehouden' preek waarvan hij nog zo dacht dat deze vast voor iemand bedoeld was ... In het Koninkrijk van God geldt als grondregel: 'Hij moet wassen, en ik moet minder worden' en 'de ander uitnemender achten dan jezelf'. Ja, dat vraagt zelfverloochening, maar dat wordt wel op Jezus' school geleerd. Eén is uw aller Meester. En dat is de Heere Jezus. Dat is conform de bede: 'O Zoon, maak ons Uw beeld gelijk.' Jozua moest dat leren, de discipelen eveneens, ja, allen die de Heere vrezen krijgen hierin les. Van wie? Van de

Meester. Ken jij die les al of strijd je nog veel en vaak voor ‘eigen eer’? Laat het dagelijks je gebed zijn: ‘O Zoon, maak mij Uw beeld gelijk.’

Voorbidder

We ontmoeten Mozes in het Oude Testament als een type van Christus in zijn voorbedding voor het volk. Als het volk heeft gezondigd door een gouden kalf te maken en zó de Heere te willen aanbidden, wil God het volk doden. Mozes werpt zich dan (nog zijnde op de berg Horeb) neer voor Gods aangezicht. Hij gaat pleiten voor het volk. Wat zijn de gronden? Wel, die zoekt hij niet in het volk, maar in de Heere Zelf. Wat zou er gebeuren als het volk hier wordt weggevaagd? Dan zouden toch de Egyptenaren en al de volkeren spotten met de Naam van de Heere! De God van Israël zou als onbetrouwbaar worden weggezet. Hoor Mozes eens bidden: ‘Waarom zouden de Egyptenaars spreken, zeggende: In kwaadheid heeft Hij hen uitgevoerd, opdat Hij hen doodde op de bergen en opdat Hij hen vernielde van de aardbodem? Keer af van de hittigheid Uws toorns en laat het U over het kwaad Uws volks berouwen.’

Zo mocht Mozes ook pleiten op een belangrijke deugd (eigenschap) van God, namelijk Zijn waarheid. De Heere kan immers niet ‘liegen’, Hij kan niet nalaten wat Hij ooit heeft beloofd. Daarom bidt Mozes: ‘Gedenk aan Abraham, aan Izak en aan Israël, Uw knechten, dewelke Gij bij Uzelfen gezworen hebt, en hebt tot hen gesproken: Ik zal ulieder zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels; en dit gehele land, waarvan Ik gezegd heb, zal Ik ulieder zaad geven, dat zij het erfelijk bezitten in eeuwigheid.’ Dan stelt de Heere

het oordeel uit. Hij doet op dat moment niet naar de zonden van het volk.

Mozes is er nog niet gerust op. Daarom zoekt hij de volgende dag opnieuw het aangezicht van de Heere ‘om verzoening te doen voor de zonde’. Opnieuw werpt Mozes zich voor de Heere neer in het gebed en nu gaat hij heel erg ver. Hij belijdt dat het volk een grote zonde heeft gedaan. Maar dan smeekt hij om vergeving. Op welke grond kan de Heere dan vergeven? Mozes werpt zichzelf op als betaalmiddel: ‘Nu dan, indien Gij hun zonde vergeven zult! Doch zo niet, zo delg mij nu uit Uw boek, hetwelk Gij geschreven hebt.’ Zoveel liefde heeft Mozes voor de Heere en voor het volk dat hij zijn eigen zaligheid wil opofferen. Dat is wat! Want Mozes kende de Heere in Zijn oordelen.

Dan antwoordt de Heere dat Mozes zichzelf niet kán geven. ‘Toen zeide de HEERE tot Mozes: Die zou Ik uit Mijn boek delgen, die aan Mij zondigt.’ Wat Mozes niet kan, dat zal straks Gods Zoon wel doen. Zichzelf offeren, als het beloofde Lam Gods, Hij zal Zichzelf vernietigen, om te kunnen zijn een rantsoen voor velen. Om verzoening te doen voor de zonden van Zijn kinderen.

De Heere heeft Zich laten verbidden. Er volgt wel een ‘tijdelijke’ straf: Veel mensen sterven, maar niet het hele volk wordt gedood. Dat betekent niet dat de Heere Zijn wil heeft veranderd, zoals sommige mensen denken. Nee, de verborgen wil van de Heere was niet gericht op vernietiging van het volk maar op behoud. En in die verborgen wil was ook besloten dat Mozes als een voorbidder (en type van Christus) zou gaan optreden. Meer over de voorbedding en de Voorbidder lees je in het hoofdstuk over Jozua.

Onverhoord gebed

In dit boekje komen meerdere aspecten van het gebed aan de orde. Telkens laat Gods Woord iets zien van ‘hoe te bidden’ en hoe de Heere antwoordt op gebeden. Bij Mozes is sprake van een ootmoedig bidden, een pleitend biddend, een aanhoudend bidden. Maar bij hem treffen we ook het onverhoord bidden aan. Omdat Mozes eenmaal ongehoorzaam was geweest aan de opdracht van de Heere (hij moest spreken tot de rots om water te krijgen in plaats van erop te slaan met zijn staf) mocht hij het beloofde land niet in. Dat lijkt een strenge straf, maar de Heere straft mensen met een ‘voorbeeldfunctie’ extra zwaar. Dat is trouwens nog zo: Mensen met een voorbeeldfunctie in onze maatschappij (politieagenten, bestuurders, politici) worden ‘zwaarder’ gestraft bij een overtreding dan gewone burgers. Een klein strafrechtelijk verboden vergrijp levert voor een politieagent al snel een ‘strafontslag’ op, juist vanwege zijn voorbeeldfunctie. Nu, zo’n voorbeeldfunctie heeft Mozes. Nu Mozes zelf zo ‘zwaar’ wordt gestraft, zal heel het volk (en wij tot op de dag van vandaag) hieruit leren dat een mens niet goedkoop zondigt. Nee, de zonde is nooit goedkoop. Het loon van de zonde is de dood. En de Heere neemt de zonde zo ernstig dat Hij ze heeft gestraft in Zijn enige Zoon, in Zijn bittere lijden en sterven.

Maar nu bidt Mozes of de Heere de straf wil matigen. Hoor maar: ‘Heere HEERE, Gij hebt begonnen Uw knecht te tonen Uw grootheid en Uw sterke hand; want wat god is er in de hemel en op de aarde, die doen kan naar Uw werken en naar Uw mogendheden. Laat mij toch overtrekken en dat goede land bezien, dat aan gene zijde van de Jordaan is, dat goede

gebergte en de Libanon!’ Eigenlijk vraagt hij maar weinig: Of hij tóch even mee mag, al is het maar voor een heel korte tijd. Maar de Heere verhoort niet. We lezen: ‘Doch de HEERE verstoorde Zich zeer om uwentwil over mij en hoorde niet naar mij; maar de HEERE zeide tot mij: Het zij u genoeg; spreek niet meer tot Mij van deze zaak.’ En dan moet Mozes zwijgen.

Een dergelijke ervaring heeft ook Paulus gehad. Drie tijden ofwel drie aaneengesloten perioden heeft hij de Heere gebeden, ja, gesmeekt, of een bepaalde doorn uit zijn vlees (een engel des satans die hem met vuisten sloeg) zou worden gehaald. De eerste twee keer krijgt hij geen antwoord. Maar op het derde gebed volgt een antwoord: ‘Nee Paulus.’ Waarom niet? Dat heeft hij wel gehoord: ‘En Hij heeft tot mij gezegd: Mijn genade is u genoeg; want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht. Zo zal ik dan veel liever roemen in mijn zwakheden, opdat de kracht van Christus in mij wone.’ Zowel Mozes als Paulus hebben verstaan wat het is om in een gebed altijd te bidden: ‘Uw wil geschiede’. Want onze wil, mijn wil, kan haaks staan op de wil van de Heere. En het gaat om Zijn wil. Het gaat om de wil van de Heere Jezus. Daarom sluiten we altijd af met ‘om Jezus’ wil’. Want de Zoon van God, de Voorbidder in de hemel, wordt altijd verhoord.

Afscheidscollege

Mozes heeft, zoals hoogleraren dat vandaag de dag wanneer zij met emeritaat gaan ook doen, een afscheidsrede tot het volk gesproken. De inhoud ervan vormt nagenoeg het hele boek Deuteronomium. Hij heeft hun voor de laatste maal

voorgehouden Wie de Heere voor het volk is geweest, Wie Hij voor hen wil zijn en hoe het volk in het beloofde land moet leven voor Zijn aangezicht. Het is een heel lange toespraak geworden. Ik beperk mij nu alleen tot het heenwijzen van Mozes naar Christus. Jawel, heel de ceremoniële dienst in de tabernakel vormde een heenwijzing naar de komende Messias. Hij is immers de vervulling van alle offers die daar werden gebracht, van het brandoffer, van het dankoffer, van het reukoffer, van het zondoffer. Mozes heeft dat mogen verstaan. Maar hij heeft niet alleen met de ceremoniën naar de Messias mogen heenwijzen, maar ook in het gesproken woord. In zijn afscheidsrede mag hij op de Christus wijzen, op Zijn komst. Het zijn de bekende woorden, waarop in adventspreken wordt gewezen: ‘Een Profeet, uit het midden van u, uit uw broederen, als mij, zal u de HEERE uw God verwekken; naar Hem zult gij horen.’ Zo mocht Mozes, die toch als type staat voor de ‘wet’ door welke wij niet kunnen zalig worden, heenwijzen naar de Wetsvervuller, naar Christus door Wie wij zalig moeten en kunnen worden. Zo mocht Mozes net als Johannes de Doper heenwijzen: ‘Zie het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt.’

3. Een bloemlezing uit het onderwijs

Eigenlijk hebben we in het voorgaande al heel veel onderwijs uit het leven van Mozes zelf ontvangen. Uit zijn optreden zijn zoveel wijze lessen te trekken voor ons dagelijks leven, levenslessen. We zagen hoe Mozes omging met de Heere, de getrouwheid waarmee hij zijn taken uitvoerde, zijn gebeds-

leven, het telkens zoeken van het aangezicht van de Heere, zijn getrouwheid in het uitvoeren van de opdrachten van de Heere, zijn vrees om voor eigen eer te strijden, de manier waarop hij luisterde naar de wijze lessen van zijn schoonvader, het aanstellen van de oudsten (als een soort ‘raad van bestuur’), de van zeer hoog niveau zijnde wetgeving die hij heeft opgesteld, het is te veel om op te noemen. Thans willen we een soort ‘dieptebooring’ doen: een reflectie op Psalm 90. Het is de enige psalm die Mozes heeft gedicht, althans waarvan de Heilige Geest heeft gewild dat deze in de Schrift zou komen. Daarom wordt Mozes ook de ‘man Gods’ genoemd, omdat de Heilige Geest door hem wilde spreken (zie kanttekening 2 bij Deuteronomium 33:1).

Een gebed

Lees deze psalm maar eens goed, mediterend, overdenkend. Hij begint met een aanhef: ‘Een gebed van Mozes, de man Gods’. Hij gaat dus in gebed en de mensen mogen meeluisteren. Zo is hij ook een onderwijzer in het leren bidden. Zoals later de Heere Jezus Zijn discipelen leerde hoe ze moesten bidden, zo leert ook Mozes het volk te bidden.

Het gebed is zo belangrijk in het leven van Gods kinderen. De Heidelbergse Catechismus noemt dit het belangrijkste stuk der dankbaarheid! Om alle noden, voor lichaam en ziel, aan de Heere voor te leggen. Maar ook om Hem te erkennen als Schepper en Herschepper, Hem hierin de lof toe te brengen. Tussen haakjes: Sommige mensen vinden dat je in een gebed alleen dingen mag ‘vragen’. Je hoeft de Heere niets te vertellen, want Hij weet immers alles al. Wel, dat laatste is waar, maar we lezen in zoveel gebeden in de Bijbel

dat er in het gebed ook een belijdenis mag worden gedaan, een erkenning mag worden gegeven van Wie de Heere is en wie de mens is. Dat doet Mozes ook in dit gebed. Hij vertelt ‘de Heere’ wie de mensenkinderen zijn ten opzichte van de grote God en Wie deze God wil zijn voor zulke mensen. Zoals ook het volmaakte gebed begint met een aanhef (‘Onze Vader Die in de hemelen zijt ...’) en eindigt met een doxologie (‘Want Uw is het Koninkrijk ...’).

Een zwanenzang

We moeten ons bij het lezen van deze psalm realiseren dat Mozes aan het eind van zijn leven is gekomen. Een heel geslacht is in de woestijn aan het ‘sterven’. In principe alle mensen boven de twintig jaar, meer dan zeshonderdduizend mensen. Er zijn wel uitleggers die de psalm verbinden aan de geschiedenis die wordt beschreven in Numeri 14. Bij die gelegenheid zijn er duizenden Israëlieten die sterven. Mozes staat dan te midden van een stervend volk ... En Mozes beseft als geen ander dat ook zijn reis naar het einde gaat. Zijn broer Aäron, zijn zus Mirjam ... Ze zijn hem al ontvallen. Nog even, dan zal hij zelf ook afscheid nemen van deze tegenwoordige wereld. Dan gaat zijn ziel naar het hemelse Kanaän. Zoals een zwaan nog eenmaal voor het sterven van zich laat horen, zo laat Mozes ‘van zich horen’. Wat zal trouwens jouw zwanenzang zijn ...? McCheyne dichtte:

Nu reis ik getroost onder ’t heiligend kruis,
Naar ’t erfgoed hierboven, naar ’t Vaderlijk huis.
Mijn Jezus geleidt mij door d’ aardse woestijn.
‘Gestorven voor mij!’ zal mijn zwanenzang zijn.

Een toevlucht

Hier op aarde heeft Mozes de Heere leren kennen als een Toevlucht. Zo begint zijn gebed: ‘Heere, Gij zijt ons geweest een Toevlucht van geslacht tot geslacht.’ Een toevlucht, een schuilplaats, in gevaren. Er zijn vijanden die strijden tegen God en tegen Gods kinderen. Mozes vond een toevlucht tegen de aanvallen van satan, tegen de wereld, ja, ook tegen het eigen zondige vlees ... bij God. Er is maar één Toevlucht en dat is de Zaligmaker, Jezus Christus.

Toen vlucht’ ik tot Jezus. Hij heeft mij gered!
Hij heeft mij verlost van het vonnis der wet!’

Heb jij al leren vluchten tot Hem?

Eeuwige God

Mozes gaat verder met te belijden Wie de Heere is, zoals dat ook in het volmaakte gebed wordt geleerd. Hij bezingt Gods grootheid, Zijn eeuwigheid. ‘Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God.’

Broze mens

Tegenover de almachtige, eeuwige God stelt Mozes de tijdelijke, broze mens. Heel de Bijbel spreekt van de zwakke mens. ‘Mijn God, wat is de mens dan op deez’ aarde!’ (Psalm 8 ber.) De mens op weg naar zijn eeuwige bestemming, naar zijn eeuwig huis. ‘Gij doet de mens wederkeren tot verbrijzeling, en zegt: Keert weder, gij mensenkinderen.’ De mensen keren terug tot stof, zo lezen we in Genesis 3:19. Het is het

loon op de zonde, dat ons wordt uitbetaald: ‘In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt; want gij zijt stof en gij zult tot stof wederkeren.’ Daartegenover staat God, Die zonder begin en zonder einde is. ‘In Wiens ogen duizend jaren zijn als de dag van gisteren, als hij voorbijgegaan is, en als een nachtwake.’ Mozes wil zeggen: Zelfs een periode van duizend jaar is voor God hetzelfde als het vierde deel van een nacht. Niet meer ...

Het leven is zo snel voorbij, het is als een korte slaap, als gras dat wordt afgemaaid op een dag: ‘Gij overstroomt hen, zij zijn gelijk een slaap; in de morgenstond zijn zij gelijk het gras dat verandert; in de morgenstond bloeit het en het verandert; des avonds wordt het afgesneden en het verdort’ (vers 5-6). Het beeld van het leven als ‘gras’, als een ‘bloem’ wordt vaak gebruikt in Gods Woord. We komen het tegen in Psalm 103, bij Jesaja (40), in de brief van de apostel Petrus (1 Petrus 1). Een ander beeld van het leven is een ‘gedachte’ (vers 9). Zoals je even aan iets denkt en dan is het weer weg ... Zo moeten wij dus leven, met de gedachte dat ons leven elk ogenblik voorbij kan zijn. Een hartaanval, een hersenbloeding, een ernstig ongeluk ... Hoe velen zijn niet zonder ziek- of sterfbed heengegaan?

Oud worden?

Jonge mensen kunnen zich zo vergissen in het leven. Als je achttien jaar bent, zegt de wereld: ‘Je hebt nog een heel leven voor je.’ En dat lijkt ook zo. Nog jaren voor de boeg ... Zoals gezegd, het is geen garantie dat je ‘ouder’ wordt. Ook heel jonge mensen worden opgeroepen. Maar laten we eens

eerlijk de vraag stellen: Heeft iemand van zeventig, tachtig of negentig jaar lang geleefd? Vraag het eens aan die mensen zelf. Ze zullen zeggen: Het was een zucht, een gedachte. Het leven glijdt als zand tussen onze vingers weg, het is een heimwee naar dingen die nooit meer terugkeren. Ook Mozes wijst erop: ‘Aangaande de dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaar; of zo wij zeer sterk zijn, tachtig jaar.’ En dan vervolgt hij onbevangen: ‘En het uitnemendste van die is moeite en verdriet; want het wordt snellijk afgesneden, en wij vliegen daarheen.’ Moeite en verdriet ... Jonge mensen willen graag oud worden, maar als je oud bent, dan ervaar je nog veel meer moeite en verdriet (daarover meer in het hoofdstuk over Salomo).

Deprimerend?

Is dit alles bedoeld om jou depressief te maken? Nee, zeker niet. De realiteit moeten we onder ogen zien. We gaan sterven, deze wereld gaat voorbij. Zoek geen grote dingen in dit leven. Alle aardse successen gaan voorbij. Het aardse tellen – in ratio’s, winsten, koersen, vermogens – is daarom niet zo heel belangrijk. We moeten onze tijd uitkopen. De juiste prioriteiten stellen. Zoek eerst het Koninkrijk van God! Zoek de zaligheid van je ziel! ‘Eén ding is nodig’, zei de Heere Jezus tegen Martha, om met Maria aan Zijn voeten te gaan zitten. Hem te zoeken in de weg van de genademiddelen. Om zo het geloof te mogen ontvangen in die enige Naam onder de hemelen gegeven tot zaligheid.

Oorzaak

Mozes legt ook de oorzaak bloot. Dat mensen sterven, dat

we zo vergankelijk zijn, is niet Gods schuld. Het zijn ónze zonden waarover God vertoornd is. Daarom is het loon op de zonden de dood. Daarom gaan mensen naar het graf. Daarom is er zoveel verdriet ... Al de wonden komen door onze zonden. Mozes wijst erop: ‘Want wij vergaan door Uw toorn, en door Uw grimmigheid worden wij verschrikt. Gij stelt onze ongerechtigheden voor U, onze heimelijke zonden in het licht Uws aanschijns. Want al onze dagen gaan heen door Uw verbolgenheid’ (vers 7-9a). En dan vervolgt hij in het elfde vers: ‘Wie kent de sterkte Uws toorns, en Uw verbolgenheid naar dat Gij te vrezen zijt?’ Dat is heel wat anders dan God ter verantwoording roepen over het leed op deze wereld, met zondige waaromvragen zeggen dat je in zo’n God Die dat allemaal toelaat niet wilt geloven ... Nee, een kind van God leert God ook kennen (het blijft bij een indruk) in Zijn verbolgenheid over de zonden. Over mijn grote zonden, maar ook over mijn heimelijke zonden. Over mijn werken, maar ook over mijn gedachten. Over mijn doen, maar ook mijn nalaten ... ‘k Verborg geen kwaad dat in mij werd gevonden.’ Dan te leren: ‘Heere, treed met mij niet in het gericht, want ik kan voor U niet bestaan.’ En te buigen onder Gods rechtvaardig toornen en straffen. Zo wordt de Heere Jezus Christus een dierbare, noodzakelijke, gepaste Borg en Zaligmaker. Ja, zo wordt Hij álles waard.

Dagen tellen

Dat is wat Mozes bedoelt met ‘dagen tellen’, in vers 12: ‘Leer *ons* also onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.’ De wijze Statenvertalers merken daarbij op: ‘Dat is, dat wij, recht verstaande Uwe gramschap tegen de zonde, U

leren vrezen en de korte tijd van ons leven besteden tot Uw dienst.' Deze zelfkennis, de kennis van Gods toorn over de zonde, moet ons uitdrijven naar de Zaligmaker, naar Jezus Christus. En dat moet ons geven een leven uit deze Wijnstok. Dat geeft ware wijsheid. Dat is de praktijk van de godzaligheid. Zo wordt het ook een zingen:

Leer mij, o God van zaligheden,
Mijn leven in Uw dienst besteden.

Dan heb je een 'wijs hart', een hart dat de Heere vreest. Iemand met een wijs hart is dus niet iemand die cum laude afstudeert en die op veel wetenschappelijke vragen goede antwoorden weet te geven. Nee, het is iemand met een hart dat inzicht heeft in wat echt belangrijk is op deze aarde. Ofwel: Verzoend zijn met God, leven voor Zijn aangezicht en een erfgenaam te zijn van het eeuwige leven.

Dageraad

Dan komt er ook een dageraad. Mozes ziet over de toorn, over de moeite, over het lijden, ja, over de dood heen. De Heere zal niet altijd toornen ... Het is zo'n vertroostend citaat in het formulier voor het Heilig Avondmaal uit Psalm 103. Met andere woorden maar met dezelfde inhoud eindigt Psalm 90. Mozes vraagt of de Heere Zijn straffende hand wil terugtrekken en weer Zijn vriendelijk aangezicht wil tonen. 'Keer weder, HEERE, tot hoelange? En het berouwe U over Uw knechten. Verzadig ons in de morgenstond met Uw goedertierenheid, zo zullen wij juichen en verblijd zijn in al onze dagen. Verblijd ons naar de dagen in dewel-

ke Gij ons gedrukt hebt; naar de jaren in dewelke wij het kwaad gezien hebben' (vers 13-16). Dan mag er blijdschap na verdriet zijn:

Gij hebt mijn weeklacht en geschrei,
Veranderd in een blijde rei.

Niet alleen voor de generatie van toen, maar ook voor jouw generatie. Ja, Mozes bidt in feite ook voor jou: 'Laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden, en Uw heerlijkheid over hun kinderen.' Daarmee mag Mozes de psalm besluiten: 'En de lieflijkheid des HEEREN onzes Gods zij over ons; en bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja, het werk onzer handen, bevestig dat' (vers 17). Dát is geleid worden door Gods Geest, zoals dat gebeurde met de opvolger van Mozes, Jozua, de 'professor' op wie we ons in het volgende hoofdstuk gaan richten.

4. Discussievragen

1. Mozes ging te vroeg over tot actie ten opzichte van de Egyptenaren. Je zou kunnen zeggen dat hij Gods tijd niet had afgewacht. Hoe kunnen wij Gods tijd niet afwachten en op eigen houtje dingen in Gods Koninkrijk ondernemen? Ga ook in dit verband het spanningsveld na tussen 'bidden' en 'werken'.
2. Mozes mocht door het geloof een keuze maken voor God en Zijn volk. Noem nog eens enkele personen uit

- het Oude Testament die zo'n keus mochten maken. Wat zijn de consequenties hiervan? Herken jij dat of heb je zo'n keus nog niet gemaakt?
3. De Heere gebruikt de tijd dat Mozes als schaapherder in de woestijn zijn werk deed (gedurende veertig jaar) om zijn karakter te vormen en geschikt te maken om leiding te gaan geven aan het volk. Leg dat eens uit. Geef eens aan welke eigenschappen een goede leider nodig heeft. En hoe kan iemands sterke kant (zoals bij Mozes) ook tevens een bedreiging worden (een zwakke kant)?
  4. Mozes luistert goed naar zijn schoonvader als het gaat om delegeren. Wie zijn jouw raadgevers, wanneer vraag je hun advies, waarover vraag je hun advies en wat doe je met hun advies?
  5. Delegeren is vaak niet zo gemakkelijk voor een leidinggevende. Waarom niet? Welke taken zou een leidinggevende kunnen delegeren en hoe 'bouwt' hij voldoende controle in? Maak in dit verband onderscheid tussen typen organisaties: een gezin, een (studenten)vereniging, een kerkelijke gemeente, een bedrijf.
  6. In de namen van zijn kinderen erkende Mozes Wie de Heere voor hem was geweest. Hoe kijk jij aan tegen het geven van zulke namen aan kinderen? Tegenwoordig geven steeds meer ouders in onze gezindte hun kinderen Bijbelse namen. Hoe kijk jij daartegen aan?

7. Helaas had Mozes verzuimd een van zijn zonen te besnijden. Dan zoekt de Heere hem te doden. Waarom nam God hem dat zo kwalijk? De Doop is nu in de plaats van de besnijdenis gekomen. Wat leert ons dat over de kinderdoop? Welke Bijbelteksten worden in het Doopformulier met het oog op de kinderdoop aangehaald?
8. Mozes heeft zijn wetenschappelijke opleiding heel goed kunnen inzetten in de dienst van de Heere. Maak dat eens concreet. Hoe zou jij je wetenschappelijke kennis, studie of opgedane vaardigheden in de dienst van de Heere kunnen gebruiken? Denk eens concreet aan vrijwilligerswerk in en buiten de kerkelijke gemeente. Wat zou je als student kunnen betekenen?
9. Mozes en Christus worden wel tegenover elkaar geplaatst. Dan wordt gezegd: ‘Mozes kan ons niet verlossen.’ Wat bedoelen we hiermee? En waarom zou je kunnen zeggen: ‘Mozes drijft naar Christus’?
10. Mozes wordt zwaar gestraft voor het feit dat hij op de rots heeft geslagen in plaats van ertegen te spreken. Deze straf kreeg hij met name omdat hij een voorbeeldfunctie had. Leg dat eens uit. Wie hebben vandaag de dag een voorbeeldfunctie en hoe zie je dat zij bij ‘wangedrag’ ook zwaarder worden ‘gestraft’?
11. Het gebed van Mozes om de straf te matigen wordt niet verhoord. Denk eens met elkaar na over ‘onverhoorde gebeden’. Welke gebeden worden wel door God ver-

hoord, en welke niet? Wat leert het ons over ‘hoe wij moeten bidden’?

12. Mozes houdt een afscheidscollege of afscheidsrede. Waarom houden hoogleraren vandaag de dag zo’n rede? Lees eens een deel van de afscheidsrede van Mozes (Deuteronomium 11) door en geef aan wat wij hiervan kunnen leren.
13. Lees en overdenk eens met elkaar de psalm van Mozes, Psalm 90. Hoe moeten wij onze dagen tellen? Wat betekent dat concreet voor jou?

Aanbevolen literatuur:

P. den Butter, *Het evangelie van Mozes. Christus in het boek Numeri*, deel 1 en deel 2, Den Hertog 2014.

A. Moerkerken, *Uittocht, Twaalf overdenkingen*, Den Hertog 2002.

A. Moerkerken, *Doortocht, Twaalf overdenkingen*, Den Hertog 2002.

A.J.C. van Bommel, G. Clements, G. van Veldhuizen, (red.), *Wijsheid en wetenschap*, De Banier 2014 (diverse bijdragen).